

Stichting Humanitas ESSM
Pieter de Hoochweg 110
3024 BH Rotterdam
010 - 236 52 12
pmw@stichtinghumanitas.nl

→ Retouradres: Postbus 37137, 3005 RL Rotterdam

Aan de Raad van de gemeente Alblasserdam
Postbus 2
2950 AA Alblasserdam

Ons kenmerk: 17.075

Betreft: continuering aanbod dienstverlening

Rotterdam, 20 juli 2017

Geachte leden van de gemeenteraad,

Sinds 1989 heeft Stichting Humanitas de afdeling Prostitutie Maatschappelijk Werk (PMW) die hulp biedt aan sekswerkers en middels veldwerk de locaties (offline en online) bezoekt waar met seks geld verdiend wordt. Onder sekswerkers verstaan we iedereen die een vorm van erotische dienstverlening aanbiedt; denk aan een prostituee, maar ook een erotisch webcammer, een stripper of een sociaal seksverzorger voor mensen met een beperking. Vanuit onder andere de functie van Rotterdams meldpunt voor jeugdprostitutie, weet PMW dat het onderwerp seksualiteit met cliënten of burgers bespreken voor veel sociale professionals een ingewikkelde zaak blijft. PMW ging in de loop van de tijd dan ook meer en meer voorlichtingen en training geven over onder andere seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook bieden we hulp en categorale opvang voor slachtoffers van mensenhandel, zowel uit de seksindustrie als uit andere arbeidssectoren. Door de toenemende verdieping en verbreding dekte de naam PMW de lading niet meer. Sinds begin 2017 valt het PMW dan ook onder de paraplu van het Stichting Humanitas Expertisecentrum Seksualiteit, Sekswerk en Mensenhandel (ESSM).

Als gevolg van de motie Van der Staaij-Segers kwam de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees II (RUPS-II) tot stand. De regeling beoogde een landelijke dekking van hulpverlening voor uittredende sekswerkers naar andere dagbesteding te bewerkstelligen en een impuls te geven aan borging van die uitstapmogelijkheden voor prostituees in heel Nederland. Via deze RUPS-II subsidie heeft PMW de afgelopen jaren de (uitstap)hulpverlening aan sekswerkers en slachtoffers van jeugdprostitutie en mensenhandel uit kunnen breiden van de Gemeente Rotterdam naar de bredere Politie Eenheid Rotterdam (voorheen: regiokorpsen Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland-Zuid). Daarmee konden ook inwoners uit uw gemeente gebruik maken van ons gespecialiseerde ondersteuningsaanbod.

Deze subsidie zal per juni 2018 komen te vervallen. Minister Blok noemt voor uitstappen uit de seksbranche de gemeenten een cruciale samenwerkingspartner en vraagt hen binnen de (her)formulering

van gemeentelijk prostitutiebeleid expliciet aandacht te hebben voor uitstapmogelijkheden¹. Het ESSM zet de dienstverlening voor deze groep graag voort. We hebben bovendien goede ervaringen met het bieden van een integraal aanbod op het gebied van hulpverlening aan sekswerkers, veldwerk, vergroten van seksuele weerbaarheid en bestrijding van loverboyproblematiek, jeugdprostitutie en mensenhandel. We werken daarbij intensief samen met het CPM (Controleteam Prostitutie en Mensenhandel) van de Politie Eenheid Rotterdam. Zoals u in de bijlage uitgebreider kunt lezen, hebben we als ESSM onder andere een meldpunt jeugdprostitutie en mensenhandel ingericht, nemen we zitting in de zorgtafel mensenhandel en bieden we zorgcoördinatie voor slachtoffers van mensenhandel. We sluiten daarbij aan bij de aanbevelingen vanuit de Commissies Azough en Lenferink.

Graag zouden we met u in overleg treden over het continueren van een aanbod in uw gemeente, ook na juni 2018. Middels de meegezonden bijlage willen we u informeren over zowel de (uitstap)hulpverlening aan sekswerkers, als het overige scala aan diensten wat wij u aan kunnen bieden. We kunnen de mogelijkheden vanzelfsprekend verder met u doornemen en toespitsen aan de hand van de specifieke behoeften binnen uw gemeente.

Reeds sinds vele jaren kiest de Gemeente Rotterdam om deze diensten binnen Stichting Humanitas te subsidiëren en onderschrijft zij het belang van specialistische wijk-overstijgende hulpverlening voor sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel. Mevrouw Marijke van Seggelen, beleidsadviseur bij de Directie Publieke Gezondheid, Welzijn en Zorg van de Gemeente Rotterdam, heeft aangegeven dat we haar naar u toe als referentie mogen noemen. Wanneer u ervaringen of overwegingen wenst te horen vanuit een gemeentelijk perspectief, neemt u dan gerust contact met mevrouw Van Seggelen op via mgje.vanseggelen@rotterdam.nl of 06 30171635.

Wij hebben dit schrijven eveneens gestuurd naar burgemeester Jaap Paans en wethouder Dorien Zandvliet (Welzijn en Jeugd). Wij willen binnenkort graag telefonisch contact met u opnemen om mogelijke vragen die u heeft te beantwoorden en de opties voor dienstverlening in Alblasterdam verder te bespreken. Maar natuurlijk kunt u ons ook voor (en na) die tijd bereiken via de contactgegevens in het briefhoofd.

Met vriendelijke groet,
Stichting Humanitas
Expertisecentrum Seksualiteit, Sekswerk en Mensenhandel

Irene de Haas
Manager PMW, Door2Door en TransSupport

→ Bijlage: Dienstverlening Expertisecentrum Seksualiteit, Sekswerk en Mensenhandel

¹ Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2016-2017, kamerstuk 34 193, nr.5: "Evaluatie Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche"

Dienstverlening Expertisecentrum Seksualiteit, Sekswerk en Mensenhandel

Prostitutie Maatschappelijk Werk (PMW)

PMW biedt hulpverleningstrajecten op maat voor iedereen - man, vrouw of transgender, jong of oud, Nederlands of uit het buitenland - die in de seksindustrie werkt of heeft gewerkt. Het doel is om bij te dragen aan de empowerment en positieverbetering van de sekswerker, en daarmee kwetsbaarheid en afhankelijkheid terug te dringen. Hulpverlening is laagdrempelig en duurt zo kort als mogelijk en zo lang als nodig. Collega's binnen PMW's Front Office kunnen snel inspringen bij vragen en crisisinterventies. Een intakegesprek voor een hulpverleningstraject is veelal dezelfde week mogelijk. Bij de start van een traject krijgt de cliënt een vaste hulpverlener uit de Back Office waarmee een samenwerkingsrelatie wordt opgebouwd en een persoonlijk hulpverleningsplan aan de hand van leefgebieden wordt opgesteld. Hierbij heeft PMW altijd expliciet aandacht voor het onderwerp seksualiteit. Het bespreken van seksuele diversiteit, seksuele gezondheid en seksuele weerbaarheid hoort hierbij. Ondersteuning kan naast gesprekken met de individuele begeleider ook bestaan uit diverse groepshulpverleningsprogramma's zoals steungroepen voor slachtoffers van mensenhandel. Tevens is er inzet van informele zorg in de vorm van onder andere maatjescontacten en Thuisadministratie-vrijwilligers.

Een veel gestelde hulpvraag is ondersteuning bij het stoppen met werken in de seksindustrie. PMW heeft hier een uitstapprogramma voor ontwikkeld, waarbij er met cliënten wordt gekeken naar ander (vrijwilligers)werk, studie of dagbesteding. Zelfstandig stoppen blijkt vaak lastig. De praktijk leert dat door de complexe problematiek een specialistische aanpak nodig is. Problematiek rondom zoal inkomensverlies, schulden, huisvesting, verslaving, dag-nachtritme, gebrek aan inschrijfadres of regiobinding en omgaan met stigma in het vinden van nieuwe dagbesteding en sociaal netwerk buiten de branche worden waar nodig gelijktijdig aangepakt door een sociaal werker met kennis van de prostitutiewereld. Naast de begeleiding op leefgebieden, is er de mogelijkheid tot het volgen van de hiervoor ontwikkelde sollicitatietraining en begeleiding door de PMW jobcoach. Ook investeren we in samenwerking met uitkeringsinstanties vanwege de veelal alternatieve werkhistorie (opting-in).

Een cruciaal onderdeel van het PMW is het doen van outreachend veldwerk. Via het veldwerk houden de PMW-ers contact met de branche, informeren sekswerkers over het aanbod, bieden waar nodig ter plekke dienstverlening of beantwoorden vragen en dragen bij aan het signaleren van mogelijke misstanden. Veldwerk vindt zowel offline (op vergunde en onvergunde locaties) als online plaats.

Advisering bij beleid en regelgeving seksbranche

Prostitutie en andere vormen van seksuele dienstverlening vormt een complexe branche waarin veel belangen van verschillende stakeholders, niet in de laatste plaats het maatschappelijk belang, een rol spelen. Er staat qua regelgeving veel te gebeuren. Reeds sinds 2009 is het voorstel voor de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche (Wrp) in behandeling, ter vervanging van de artikelen 149 en 151a van de Gemeentewet. De Wrp beoogt meer uniformiteit in lokaal vergunningenbeleid. Een wetswijziging zal ook een herformulering van gemeentelijk beleid voor de seksbranche betekenen. De VNG en belangenvereniging van sekswerkers Proud kwamen in aanloop naar de Wrp ieder met een herziening van de Model-APV. Prostitutiebeleid met de specifieke complexe karakteristieken en kwetsbaarheden vraagt sensitiviteit van gemeenten. Reeds sinds jaren worden we door de Gemeente Rotterdam gevraagd om deel te nemen aan de Adviesgroep Prostitutiebeleid waarin we de rol van extern adviseur met specifieke kennis van het veld vervullen. Indien gewenst kunnen we ook uw gemeente hierin ondersteunen en adviseren.

Advies- en meldpunt Mensenhandel en Zorgcoördinatie Slachtoffers Mensenhandel

Mensenhandel, ook wel moderne slavernij, is het werven, vervoeren, overbrengen, opnemen en/of huisvesten van een persoon, met gebruik van dwang (in brede zin) en met het doel die persoon uit te

buiten¹. Het gaat mensenhandelaren om geld verdienen over de rug van slachtoffers. De (beoogde) uitbuiting kan in de prostitutie plaatsvinden, maar ook in andere arbeidssectoren zoals de landbouw of de horeca. Internationale mensenhandel beweegt zich over landsgrenzen heen en mengt zich dan met migratie, mensensmokkel en vluchtelingenstromen. Maar mensenhandel komt ook binnen Nederland voor. Met termen als loverboyproblematiek, jeugdprostitutie of binnenlandse mensenhandel wordt verwezen naar een verschijnsel waarbij jongeren middels verleidingstechnieken, manipulaties, chantage en geweld afhankelijk worden gemaakt om hen vervolgens uit te buiten.

Hoewel het landelijk coördinatiecentrum mensenhandel, Comensha, casussen registreert, zijn exacte cijfers niet voor handen. Het verborgen karakter van de problematiek (angst en schaamte, daders die het slachtoffer vaak afhankelijk maken en proberen te isoleren), de ongrijpbaarheid van het probleem (snelle verplaatsingen), een lage aangiftebereidheid en gebrek aan een voor iedereen heldere definitie en afbakening spelen een rol in een moeilijke signalering, registratie en aanpak (Commissie Azough²). Zowel meiden als jongens kunnen slachtoffer worden³.

Mensenhandel kent vele verschijningsvormen. De door de VNG en de Federatie Opvang ingestelde Commissie Lenferink⁴ stelde dat iedere gemeente in Nederland ermee geconfronteerd kan worden en dat de rol die gemeenten moeten en kunnen spelen des te dringender werd sinds de decentralisaties naar de gemeenten. In het bijzonder van invloed zijn de transitie van de Wmo en Jeugdwet, maar ook andere wet- en regelgeving zijn relevant zoals de Wwb/Participatiewet en de Huisvestingswet.

Wij verzorgen namens de Gemeente Rotterdam het Advies- en Meldpunt Jeugdprostitutie en Mensenhandel, waarbij we adviseren bij en registreren van (vermoedens van) mensenhandel of grooming tot mensenhandel. Veel sociaal werkers en docenten, maar ook ouders en jongeren zelf, maken gebruik van deze consultfunctie. Meldingen worden beoordeeld, er wordt een veiligheidsanalyse gemaakt en eventuele crisisinterventies worden uitgezet. Regelmatig resulteert een melding ook in het opstarten van (outreaching) hulpverlening bij PMW. Ook komt het voor dat het slachtoffer in begeleiding blijft bij de verwijzer en dat PMW die professional waar wenselijk en nodig op afstand blijft ondersteunen en de melding blijft monitoren. Er wordt aangesloten bij de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en samengewerkt met samenwerking met Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond. Serieuze meldingen worden veelal doorgezet naar het Controleteam Prostitutie en Mensenhandel (CPM) van de Politie Eenheid Mensenhandel en/of naar de Rotterdamse zorgtafel jeugdprostitutie en mensenhandel. In de eindrapportage van Commissie Azough wordt de Rotterdamse zorgtafel, waarin het ESSM een centrale rol speelt, genoemd als best practice. Deze samenwerkingsstructuur van diverse instanties uit zowel de zorg- en strafrechtketen wordt gezien als cruciaal in het voorkomen van (opnieuw) slachtofferschap van seksueel geweld of mensenhandel. Voor kleinere en middelgrote gemeenten is de vereiste specialistische kennis en zorg betreffende deze problematiek wellicht niet altijd haalbaar: vanuit Commissie Azough adviseert het Nji gemeenten dan ook om gebruik te maken van reeds bestaande bovenregionale structuren en expertise.

Voor slachtoffers van (inter)nationale mensenhandel die reeds in de zorg- en/of strafrechtketen zijn, bieden we zorgcoördinatie. Dit gebeurt regelmatig naast een specialistisch hulpverleningstraject bij PMW, maar menigmaal ook zonder dat er een hulpvraag voor PMW is. De zorgcoördinator houdt

¹ Zie <https://www.nationaalrapporteur.nl/Mensenhandel/>

² Eindrapportage Commissie Azough: <http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Actieplan-Hun-verleden-is-niet-hun-toekomst.pdf>

³ Voor meer informatie over slachtofferschap onder jongens zie bijgaand onderzoeksrapport (vervolg Commissie Azough): https://www.regioplan.nl/media/pdf/id/1609/file_name/16054-eindrapport-seksuele-uitbuiting-van-jongens-in-nederland.pdf

⁴ Eindrapportage Commissie Lenferink: https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2014/20150409-gemeenten-en-opvang-slachtoffers-mensenhandel-commissie-lenferink_0.pdf

contact met alle betrokken zorgverleners rondom een slachtoffer, stemt af en ondersteunt hen omtrent de mensenhandel-specifieke aspecten van de casus. Tevens monitort de zorgcoördinator indien van toepassing de strafrechtelijke en verblijfsrechtelijke¹ procedure. Wanneer er lokaal geen zorgcoördinatie is, vervult Comensha deze rol op afstand, maar diens mogelijkheden zijn dan beperkt. Commissie Lenferink benadrukt dat het van groot belang is dat de functie van zorgcoördinatie in alle gemeenten wordt gerealiseerd. Gezien de samenhang tussen de handhaving- en zorgketen adviseert hij dit vorm te geven op de schaal van de veiligheidsregio's. Het ESSM verzorgt namens de Gemeente Rotterdam zorgcoördinatie, maar springt in de praktijk vaak in bij zaken uit de hele regio van de Politie Eenheid Rotterdam. Graag zouden we dit formeel kunnen continueren.

Delen en verspreiden van specifieke expertise

Vanuit onder andere de functie als advies- en meldpunt merken we dat het ook belangrijk is om meer generalistische wijkgerichte professionals in de haarvaten van het sociale domein ondersteuning en deskundigheidsbevordering te bieden om signalen van mensenhandel en signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag te kunnen herkennen en bespreekbaar te maken.

Onder andere hebben we een Trainingsprogramma Jeugdprostitutie² ontwikkeld voor sociale professionals waarin zij leren over de branche, leren signaleren onder jongeren en oefenen, met behulp van de meldcode, met interveniëren en waar nodig verwijzen bij zorgen. Ook worden zij getraind in het preventief voorlichting geven over het thema aan de jongeren waar zij in hun werk mee in aanraking komen. Tal van hulpverleners, jeugdwerkers, opvangbegeleiders, docenten, cultureel mediators en wijkagenten namen reeds deel aan de training. De trainingsdagen vinden op inschrijving op onze locatie, of in-company binnen een organisatie plaats. Het komt ook voor dat we trainingen outreachend aanbieden naar aanleiding van een melding bij het advies- en meldpunt. Vanwege financiële steun van de Gemeente Rotterdam kunnen we deze deskundigheidsbevordering binnen Rotterdam voor een sterk gereduceerd tarief aanbieden, wat drempelverlagend werkt. Dergelijke afspraken zijn ook met uw gemeente mogelijk.

Ook bieden we trainingen aan in het herkennen van mensenhandel of het begeleiden van slachtoffers van mensenhandel binnen bijvoorbeeld een opvangvoorziening. Daarbij kan bijvoorbeeld aangesloten worden bij of een vervolg worden gegeven op de beknopte e-learning van het CCV over mensenhandel voor baliemedewerkers en toezichthouders³, die een belangrijke schakel kunnen vormen bij het contact met en vroegtijdig signaleren van met mogelijke daders en slachtoffers van mensenhandel, maar ook door contact met mogelijke facilitators van mensenhandel zoals 'huisjesmelkers'.

Preventie-aanbod voor jongeren

Uiteraard willen we situaties van misbruik en uitbuiting liever voorkomen dan signaleren. We hebben dan ook een preventieaanbod voor jongeren om slachtofferschap en daderschap van seksueel grensoverschrijdend gedrag en jeugdprostitutie te voorkomen.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt gezien als elk seksueel gedrag of toenadering, verbaal, non-verbaal of fysiek, waarbij niet wordt voldaan aan wederzijdse toestemming, vrijwilligheid,

¹ Slachtoffers van internationale mensenhandel komen vaak zonder of met valse papieren het land binnen, of documenten worden hen afgenomen. Om hen in staat te stellen vanuit rust en veiligheid mee te werken aan aangifte en vervolging van mensenhandelaren, is er de zogenaamde bedenktijd en B8-verblijfsprocedure. Wij zijn goed op de hoogte van de ins en outs van deze regeling met diens (sociale) rechten en plichten en onderhouden nauwe samenwerking met advocatuur hierin.

² http://data.stichtinghumanitas.org/pmw/Trainingsprogramma_jeugdprostitutie_ook_op_locatie_en_incompany.pdf

³ <https://hetccv.nl/onderwerpen/mensenhandel/e-learning-signalering-mensenhandel/>

gelijkwaardigheid, leeftijds- en ontwikkelingsadequaat, contextadequaat en/of zelfrespect.¹ Daarbij kan gedacht worden aan allerlei situaties, van over de hokjes in de kleedruimtes in een zwembad gluren, tot het zonder toestemming online doorsturen van seksueel getinte foto's of filmpjes (sexting), tot het onder (groeps)druk spelen van seksuele spelletjes waarbij grenzen niet gerespecteerd worden. Een van de meest ernstige vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag is gedwongen (jeugd)prostitutie.

Het voorlichtingsaanbod van het ESSM voor jongeren bestaat uit een interactief programma van 90 minuten, verzorgd door twee voorlichters met veel praktijkervaring in het werken met jongeren en het bespreken van seksualiteit. Het programma wordt gegeven op locatie, zoals op scholen, buurthuizen of kamertrainingsprogramma's. Onderwerpen zoals het stellen van grenzen en het respecteren van de grenzen van de ander, de gevaren van het internet en social media en het voorkomen van jeugdprostitutie worden behandeld. De interactieve opzet van het programma met verschillende werkvormen dwingt jongeren na te denken over hun eigen gedrag en de eventuele risico's hiervan. Aan het einde van de voorlichting geven de trainers aan waar de jongeren terecht kunnen mochten zij zelf of een van hun leeftijdsgenoten hulp nodig hebben.

Daarnaast bieden we uitgebreidere groepscursussen voor (kwetsbare) jongeren om de (seksuele) weerbaarheid te vergroten. Voor meiden van circa 14 tot 21 jaar die vergroot risico lopen om te maken te krijgen met seksueel grensoverschrijdend gedrag is er het groepscounseling programma 'Girls Talk'. Het doel is hen relationeel en seksueel meer weerbaar te maken. In de negen bijeenkomsten leren deelnemers hoe ze meer regie krijgen over hun (seksuele) relaties. 'Girls' Talk' is vormgegeven naar de methodiek van Rutgers, welke is beoordeeld als goed onderbouwde interventie door het NJi². Wij vullen het programma aan met specifieke voorlichting over loverboys/jeugdprostitutie en onze kennis van de lokale context. Voor jongens is er een variant van het programma: 'Make a Move'. Professionals van het ESSM zijn in beide methodieken getraind.

¹ Frans, E. & Franck, T. (2010). *Vlaggensysteem. Praten met kinderen en jongeren over seks en seksueel grensoverschrijdend gedrag*. Antwerpen: Garant.

² <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Girls-Talk.html>